

Kõne Riigikogu sotsiaalkomisjoni avalikul istungil 09.05.2023

Perehüvitiste seaduse ning perehüvitiste seaduse, perekonnaseaduse ja töölepingu seaduse muutmise seaduse muutmise seaduse (17 SE) kohta
MTÜ Lastekaitse Liit, esindaja Helika Saar

Suur tänu Sotsiaalkomisjonile kutse eest tänasele arutelule. Viimati olime samas saalis samade osapooltega täpselt 6 kuud tagasi, kui toimus kollektiivse pöördumise „[Peretoetused õiglaseks!](#)“ arutelu.

Käesoleva eelnõu valguses jääb Lastekaitse Liit oma arvamuse juurde, mille esitas Sotsiaalministeeriumile 24.04.2023¹. Kordaks taas mais 2022 arvamuses perehüvitiste seaduse muutmise seaduse eelnõule 619 SE², aga ka kuus kuud tagasi siin samas saalis rõhutatud mõtet - **lapsed ei tohi kunagi olla poliitvõitluse objektid**. Paraku aga tuleb küsida, kas perehüvitiste osas tehtud/tehtavad sammud, mis meenutavad paraku samba põhisamme, ikka on kantud lapse parimatest huvidest? Nii nagu Eestile 1991 aastast kohalduv ÜRO Lapse õiguste konventsioon eeldab, kus kõik otsused peavad lähtuma lapse parimatest huvidest. Iga lapse puhul. Riigi igas otsuses. Pigem tuleb kibemõruda tundega hinges tõdeda, et laste heaolu küsimus on taandunud poliitvõitluse taustal, mille aluseks ei ole teadus-ega tõenduspõhisus.

Ka mõjuhindamised mõlemal korral ei ole olnud piisavad. Kusjuures ÜRO Lapse Õiguste Komitee 2017. aastal tehtud lõppjärel dustes Eesti teise kuni neljanda perioodilise aruande kohta³ rõhutab, et riik viiks läbi kärpemeetmete mõjuhindamised valdkondades, mis on otseselt ja kaudselt lapse õigustega seotud.

Samamoodi teeb murelikuks vähikäiku tegev kaasamiskultuur, olgu selle halvaks näiteks käesolev eelnõu või nn abieluvõrdsuse eelnõu, kus tähtjaid arvamuse avaldamiseks ministeeriumitele on 3-4 päeva. Samas kui vastavalt Kaasamise heale tavale on konsultatsiooni kestus 4 nädalat või pikem. Seega on viljeletav praktika nõrritav, sest näiline kaasamine ei toeta ühisloomet pikemas perspektiivis. Kaasamiskultuuri edendamiseks palub Lastekaitse Liit edaspidi

---

¹ Loe lähemalt: <https://www.lastekaitseliit.ee/wp-content/uploads/2023/04/1-8-2-23-13-Arvasus-perehuvitiste-seaduse-ja-perekonnaseaduse-muutmise-seaduse-eelnoule.pdf>

² Loe lähemalt: https://www.lastekaitseliit.ee/wp-content/uploads/2022/05/1-8-2-22-21_Arvasus-perehuvitiste-seaduse-muutmise-seaduse-eelnoule-619-SE_0.pdf

³ Loe lähemalt: https://www.lastekaitseliit.ee/wp-content/uploads/2022/05/lok_soovitused_eeesti_keeles.pdf

näidata üles suuremat lugupidamist nii kaasatavate suhtes kui ka laiema diskussiooni võimaldamiseks ühiskonnas.

Eelmisel aastal toimunud perehüvitiste diskussiooni ei kaasatud paraku demograafe. Seega saab nüüd tunnustada Riigikogu sotsiaalkomisjoni, kes on käesoleva eelnõu puhul kaasanud nii Tartu kui ka Tallinna Ülikooli rahvastikuteadlased.

Rahvastikupoliitika kujundamisel tuleks lähtuda eesmärkide ja poliitika-meetmete järjepidevusest. Tallinna Ülikooli rahvastikupoliitika professor Allan Puur rõhutab oma vastuskirjas eelnõule, et vastu võetud perehüvitiste seaduse mitme sätte tühistamine erakondade poolt, kes neid veel hiljuti toetasid, näitab hoolimatust rahvastikupoliitika selle olulise põhimõtte suhtes. Edasi-tagasi kõikumised ei toeta ka ühiskonna kestlikkust. Ka sotsioloogia ja sotsiaalpoliitika kaasprofessor Mare Ainsaar toonitab Tartu Ülikooli rahvastikuteadlaste nimel, et pretsedent, et vähendatakse lastega perede kaitset tekitab ebakindlust ka igasuguste teiste tulevaste seaduste osas. Pikemaajalisem turvatunne on üks neid olulisi tegureid, mis mõjutavad inimeste kindlust laste saamisel.

Eelnõu seletuskirja punktis *6.1.2. Mõju demograafiale* (lk 9) on toodud selgitus, mille kohaselt on teadlased soovitanud, et ebakindlatel aegadel peaks peredele kindlustunnet pakkuma perepoliitika oma turvalisuse ja stabiilsusega. On äärmiselt kaheldav, et antud olukorras on tegemist turvalise ja stabiilse perepoliitikaga, kus lasterikka pere toetusi sellise intervalliga ja sellises mahus muudetakse. Eelnõu kooskõla põhiseaduse ja õiguspärase ootuse põhimõttega on küll eelnõu seletuskirjas analüüsitud, kuid fakt on, et lasterikastel peredel tekkis õigustatud ootus kõrgemale peretoetusele. Ja fakt on ka see, et vaatamata sellele, et ebavõrdsus toetuste vahel (mida makstakse ühe – ja kahelapseliste perede võrreldes lasterikka perega) väheneb, **ei parane eelnõus planeeritavate muudatustega mitte ühegi lapsega pere reaalne rahaline seis, ega lapse heaolu.**

Kuigi eelnõuga kavandatav muudatus tõepoolest vähendab eelmise aasta lõpul perehüvitiste seaduse muutmisega tekitatud ebavõrdsust lasterikka pere toetuse ja ühe- ja kahelapseliste perede toetusega, **ei taga ka käesolev eelnõu Eestis iga lapse võrdset kohtlemist ning ühe- ja kahelapseliste perede toetus on jätkuvalt liiga väike.**

Turvatunde oluline komponent on ka majanduslik toimetulek. Sõltumata mitu last või mitmendana laps perre sünnib ja millises Eesti omavalitsusüksuses ta

kasvab, on toidukaubad ja kütus kõigile peredele võrdse hinnaga. Oluline on kuidas tulevad lastega pered toime majandusinflatsiooni tingimustes, kui lähiaastatel on kavas käibemaksu, tulumaksu ja aktsiiside tõstmine, automaksu kehtestamine, abikaasa ja laste pealt täiendava tulumaksuvabastuse ärakaotamine, kodualuse maamaksu vabastuse kehtetuks tunnistamine. Ka Tartu Ülikooli rahvastikuteadlased tõstatavad küsimuse - kuidas garanteerida, et üldises väga kiires hindade kasvu olukorras kasvaks ka lastele mõeldud raha vastavas proportsioonis.

Eeltoodust tulenevalt jääb Lastekaitse Liit oma eelnevates arvamustes väljendatud põhimõtteliste seisukohtade juurde, millega muuhulgas:

1. toetas eelnõuga 619 SE kavandatud muudatust, et edaspidi oleks lapsetoetuse suurus 100 eurot iga lapse kohta;
2. tegi ettepaneku indekseerida mitte lasterikka pere toetust, vaid lapsetoetust, mis mõjuks toetavalt igale lapsele Eestis. See meede tagaks lastega perede toimetuleku efektiivsema toetamise järjepidevuse, ning tagaks iga lapse võrdse kohtlemise.

On positiivne, et eelnõu tulemusel suureneb elatisabi. Vajadust tõhustada üksikvanemaga (kellest 29% on suhtleises vaesuses) perede toetussüsteemi on Lastekaitse Liit ka oma eelnevates arvamustes rõhutanud. Samas toonitab liit vajadust läheneda üksikvanemaga perede toetamisele täiendavalt komplekssete lahendustega.

Veebruaris erakondade valmisprogramme analüüsid oli suur rõõm lugeda, et ühe praeguse koalitsioonierakonna eesmärgiks on kujundada Eestist lasteriik – see tähendab, et lastel on Eestisse hea sündida ja sinne elukeskkond on parim võimalikest maailmas, kus suureks kasvada. Nüüd jääb vaid loota, et sõnad saaksid ka teoks.